

ประสิทธิภาพในการบริหารงานยุคใหม่

The efficacy in the management of a new era

นายสุชสันต์ เขียวพลอย^๑
Mr.Sooksan Keawploy

บทคัดย่อ

การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ ที่กำหนดไว้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหารให้มีประสิทธิภาพนั้น ได้สังเคราะห์ไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑.ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทุกครั้ง การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคล หนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ซึ่งใน การบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้ อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตาม จุดมุ่งหมาย

๒.ต้องปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การบริหารเป็นแนวทางสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็อาจได้โดยการจัดหา เครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรม คนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย

๓.ต้องดึงความ ร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน เพื่อ ดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคล หนึ่งเพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลัง ภาย กำลังสมอง และเวลาจึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๔.ต้องพัฒนา ศักยภาพของผู้บริหาร การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี ผู้บริหารควรมีความสามารถในการบริหาร

---

^๑น.ช.เอก, พ.ช.บ. (รัฐศาสตร์ เอกการบริหารรัฐกิจ), พ.ช.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พ.ช.ม. (การจัดการเชิงพุทธ) อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดท่านา จังหวัดตาก, E-mail : mahapo.tak@hotmail.com.

ให้มาบริหารในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าผู้บริหาร ควรเพิ่มเติมความรู้ด้านต่างๆ ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, ผู้บริหารเชิงพุทธ

Abstract

Management is the process of planning, organizing, directing and controlling the efforts of the members of the Organization and other resources. The achievement of the goals of the organization. An important aspect of the administration to be effective. The synthesis of 4 : 1. To define the purpose or aim at all times. Event management is one Not any person or group. If the person who will manage it, it's called the executive. The administration is required to define the purpose or aim them. Whether clearly defined or not, the administration will guide the implementation of the achievement of the objective 2. How to improve operational efficiency at all times. Administration is a major influence on society inside and outside the organization. If administrators want to improve the way you work, the more powerful it could not supply. Modern machine tools used Training workers to be more versatile. This is especially beneficial to organizations and practitioners as well. 3. Pull the cooperation of the parties to help each other. Management is about the ability of the group. To carry out the objectives to be achieved by a group of people. It is not the ability of any one person, just one person, only because we have a finite capacity for disposal. Both the physical brain and are thus bound to get cooperation from people to help 4. Management must develop Management will be successful with it. The service should have the capability of management to manage the organization effectively. By using the expertise and training of managers specifically. It is generally accepted that the executive. Should additional knowledge in technical practices directly. Management is required to have expertise in the management.

Keywords : Performance, Executive Buddhist

๑. บทนำ

การบริหารงาน เป็นกระบวนการพิสูจน์ความสามารถ ความดีงาม อุดมการณ์ของตนเอง อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จ และความสำเร็จในชีวิตการทำงานและครอบครัว การทำงานให้ดี ประสบความสำเร็จจึงเป็นเป้าหมายหลักที่จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิต การเรียนรู้เทคนิคหรือกลยุทธ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นการยกระดับทางของชีวิต ประหยัดเวลา และถึงเส้นชัยได้เร็วกว่า หลายองค์การเรามากพบว่า บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงานไม่เท่ากัน จะเห็นว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการมีนิสัยที่ไม่ค่อยเหมาะสมหรือนิสัยที่ไม่ดีในการทำงาน ดังนั้นผู้ที่ปรารถนาความสำเร็จในการทำงานและอยากมีความสุขในการทำงาน จึงควรพัฒนานิสัยที่ดี และมีเทคนิคในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ รู้จักตั้งเป้าหมายในการทำงาน ก่อนที่จะเริ่มต้นในการทำงานทุกครั้งต้องตั้งเป้าหมายในการทำงานล่วงหน้า และต้องเป็นเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดให้อยู่ในรูปของการปฏิบัติการได้จริง ทั้งเป้าหมายระยะยาว เป้าหมายระยะกลาง และเป้าหมายระยะสั้น การตั้งเป้าหมายจึงเป็นการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีทิศทาง ผิดพลาดน้อย และตรงจุดมุ่งหมายขององค์การ รู้จักบริหารเวลา ทุกคนชอบพูดว่า เวลาเป็นของ มีค่า แต่น้อยคนที่จะใช้เวลา นั้นให้คุ้มค่าจริงๆ เราต้องรู้ถึงความสำคัญของเวลาและการรู้จักบริหารเวลาการบริหารเวลาให้เป็นจะช่วยลดความไม่เป็นระเบียบในชีวิต เพิ่มความสุข และความสำเร็จให้แก่ตนเองและการทำงานได้

๒. ความหมายของประสิทธิภาพและการบริหาร

ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคลากร องค์กร เครื่องอำนวยความสะดวก การปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งมุ่งผลผลิตผลลัพธ์โดยสัดส่วนกับความพยายามที่ลงทุนไปก่อนหน้านี้^๒ ประสิทธิภาพของระบบราชการไว้ คล้ายคลึงกับการบริหารงานธุรกิจ แต่เป็นการบริหารงานในระบบราชการ และบวกกับความพึงพอใจไว้ด้วย กล่าวคือ ประสิทธิภาพเป็นแนว

---

^๒ชาเลียง พุฒพรหม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาสังคมวิทยาการ พัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

ความคิดหรือความมุ่งมาดปรารถนาในการ บริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ในอันที่จะให้ การบริหารราชการได้ผลคุ้มค่ากับการที่ได้จ่ายเงินภาษีอากรในการบริหารงานของประเทศ และ จะต้องก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชน^๓ ประสิทธิภาพ เป็นแนวความคิดหรือ ความมุ่งมาดปรารถนาของการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะทำให้การบริหารราชการได้ ผลสูงสุดคุ้มค่ากับการที่ได้ใช้จ่ายเงินภาษีอากรไปในการบริหารของประเทศ และต้องก่อให้เกิด ความพึงพอใจแก่ประชาชน ซึ่งจากความหมายดังกล่าว ถึงแม้ว่าจะจำกัดขอบเขตเฉพาะการ บริหารงาน ภาครัฐก็ตาม แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการเน้นความมีประสิทธิภาพ และความพึง พึงพอใจของประชาชน^๔ ประสิทธิภาพหมายถึงการสนับสนุนให้วิธีการ บริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นั่นก็คือการลดค่าใช้จ่ายด้านวัสดุ และบุคลากรลง ในขณะที่พยายามเพิ่มความแม่นยำตรงความเร็ว และความราบเรียบของการบริหารให้ มากขึ้น^๕

การบริหาร หมายถึง การทำงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีหลักการดังนี้ ๑) ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ ชัด ๒) ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน ๓) ต้องมีทรัพยากรใน การบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากร อื่นๆที่สำคัญ ได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน ๔) ต้องมีการ จัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไป โดย ราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์^๖ การบริหาร เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การและ สั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากร อื่นๆ เพื่อความสำเร็จใน เป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

---

^๓ชูป กาญจนประกร **หลักรัฐประศาสนศาสตร์, เอกสารประกอบการศึกษาระดับที่๕, รัฐประศาสนศาสตร์,** (พระนคร : มงคลการพิมพ์คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, ๒๕๐๒), หน้า ๑๒๓.

^๔ชูป กาญจนประกร, **รัฐศาสตร์, สังคมศาสตร์,** (พระนคร: มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๒), หน้า ๔๐.

^๕ติน ปรัชญพฤทธิ, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๓๐.

^๖ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง,** (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๖.

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใดๆ ก็ตามโดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จและผลสำเร็จนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็ระยะเวลา ทรัพยากรแรงงาน รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้นๆ ให้เป็นผลสำเร็จและถูกต้อง

ส่วนการบริหาร หมายถึง ระบบที่ใช้ในการดำเนินการนำเอาทรัพยากรทั้งคน และวัสดุ สิ่งของ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร การบริหารมีลักษณะเป็นกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการคิด การวางแผน การจัดองค์กร การบริหาร งาน บุคคล การอำนวยความสะดวก การบังคับ การรายงาน การงบประมาณ การประสานงาน การควบคุมงาน การตัดสินใจ และนโยบาย

๓. ลักษณะของการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้ ๑.การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ๒.การบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตาม ส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ๓.การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็อาจได้โดยการจัดหา เครื่องจักรเครื่องมือ อันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดี ต่อองค์กรและ ผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มี นโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาค เงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพา ต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหาร อันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม๔.การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ธุรกิจ ก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคล หนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลาจึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน ๕.การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่นผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือ ความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มี ความสามารถในการบริหารให้มา

บริหารในองค์กร ๖.การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ ๗.การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้นก็คือ ผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร ๘.เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนาม ของเจ้าของธุรกิจ” การบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จมี ๕ ประการตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้คือ ๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อ ความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคตผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร ๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์การเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำ และการกระจายอำนาจ ๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาคูคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ ๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร”

สรุปได้ว่า ลักษณะที่สำคัญของการบริหารให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทุกครั้ง การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ต้องปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร ต้องดึงความร่วมมือร่วมใจจากบุคคล มาช่วยกัน เพื่อดำเนินการให้

---

๗ สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

๘ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีในการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓ - ๕.

บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ต้องพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร ผู้บริการควรมีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหาร มาโดยเฉพาะ

๔. การบริหารเชิงพุทธ

การบริหาร(Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะการบริหารเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวขององค์กรควรมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม

การบริหารจัดการตามแนวพระพุทธศาสนา ทางพระพุทธศาสนามองว่าการบริหารเป็นการดำเนินไปให้แก่งานที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวัง และต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุดทำเพื่อตัวเองต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้วยสติปัญญา^๙ เป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้

การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือ้นับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดง ปฐมเทศนาเป็นการแสดงธรรมครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^{๑๐}การบริหารต้องใช้หลักธรรมผู้บริหารต้องมีหลักธรรมอยู่ใน

---

^๙ท่านพุทธทาสภิกขุ, การบริหารธุรกิจแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : เกล็ดไทย, ม.ป.ป.), หน้า๙-๑๒.

^{๑๐}พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, (ในวโรกาสที่ได้รับปริญญาบัตร ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการบริหารองค์การ มหาวิทยาลัยศรีปทุม), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตาต้าโปรดักส์,๒๕๔๘),หน้า ๙.

หัวใจ มีความรู้มีความกล้าหาญ มีความขยัน รู้จักละส่วนตัวบุคคล แล้วไปเพิ่มแก่ส่วนรวมและสังคมให้เกิดประโยชน์สุข^{๑๑}

ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารคือจะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระงานของตนดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร^{๑๒}

การบริหารจัดการของพระพุทธองค์เพียบพร้อมไปด้วย ปรีชาญาณ ปฏิภาณ ภูมิปัญญา ผู้บริหารผู้นำและบุคลากรในองค์กรรู้ได้รู้จริง ปฏิบัติการได้จริง (Really Enlightened) ผลพัฒนาของงานหมุนเวียนขับเคลื่อนไปตามยุทธศาสตร์ยุทธวิธีและแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงพิสูจน์มาแล้วและบุคลากรในพุทธบริษัทสามารถพิสูจน์ให้เห็นผลด้วยตนเองได้หรือถ้ามีปัญหาที่มีพระพุทธองค์และผู้นำระดับต่างๆ คอยเป็นกัลยาณมิตรช่วยแนะนำจนบรรลุผลสำเร็จในที่สุดโดยวิธีการดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดเอกภาพและดุลยภาพในองค์กรโดยส่วนรวมหรือว่ามีความขัดแย้งก็หาข้อยุติเป็นที่สุดได้และข้อยุตินั้นก็จะเป็นที่ยอมรับโดยสังคมทั้งหมดแล้วจึงนำมาเป็นบรรทัดฐานในทางปฏิบัติและบังคับใช้เพื่อความผาสุกของบุคลากรในองค์กรอย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๓} โดยหลักธรรมสำคัญที่บ่งถึงความเป็นผู้บริหารนั้น มีดังต่อไปนี้

พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง
ดุจ พรหม คือ

๑) เมตตา (ความรัก) คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคน
ประสบประโยชน์และความสุข

๒) กรุณา (ความสงสาร) คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ไข้ใจที่จะ
ปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อน ของคน และสัตว์ทั้งปวง

---

^{๑๑}พระราชธรรมนิเทศ (พระยอม กลฺยาณ), การบริหารเชิงพุทธในทางการบริหารธุรกิจแบบพุทธ, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๒๖-๒๘.

^{๑๒}พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี), คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๓}เมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์, การวิเคราะห์การจ้องจัดการบริหารตามแนวมนุษยศาสตร์, พุทธจักร ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๙ (เดือน ก.ย., ๒๕๔๘), หน้า ๔๗.

๓) มุทิตา (ความเบิกบานพลอยยินดี) เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุขก็มีใจแจ่มชื่น เบิกบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

๔) อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบ สม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม^{๑๔}

หลักอคติ ๔ เมื่อมีคุณธรรมสมบูรณ์ การทำงานจะถูกต้องเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ก็ ด้วยละอคติ ๔ ความลำเอียงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคมเพราะสร้างความแตกแยกจนเกิดไร้ความสามัคคีกันได้โดยง่าย ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมจึงต้องไม่ เป็นผู้มีความลำเอียงโดยเด็ดขาดในปุราณพุทธตนิทเทศ อัญญกวรรค ขุททกนิกาย ว่าด้วยผู้ไม่มี ความลำเอียงว่า คำว่า “ ละ ” ไม่ถึงความลำเอียงในธรรมทั้งหลาย คือไม่ถึงฉันทาคติ ไม่ถึง โทสาคติ ไม่ถึงโมหาคติ ไม่ถึงภยากติ ไม่ถึงความลำเอียงด้วยอำนาจแห่งราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฐิ อุทธัจจะ วิจิกิจฉา อนุสัย ไม่ไป ออกไป พาไป นำไปด้วยธรรมทั้งหลายอันทำให้เป็นพรรคพวก เพราะฉะนั้นจึงถือว่าไม่ถึงความลำเอียงในธรรมทั้งหลาย อคติมี ๔ ประการ ที่นักปกครองที่ดี เมื่อปฏิบัติหน้าที่แล้วพึงละเว้น คือ

- ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ
- ๒) โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง
- ๓) โมหาคติ ลำเอียงหลงหรือเขลา
- ๔) ภยากติ ลำเอียงเพราะขลาดกลัว^{๑๕}

สรุปความว่า ในทางพระพุทธศาสนานั้น คนเรานั้นเมื่อมาอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็น กลุ่ม เป็นชุมชนเป็นสังคม แต่ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้น ความจริง ถ้าดูลึกลงไปจะเห็นว่าตัวคน รวมกันจริง แต่มักจะรวมกันแค่เพียงภายนอก ส่วนข้างในนั้นค่อนข้างจะกระจัดกระจายที่ว่า กระจัดกระจาย ก็คือ มีความแตกต่างกันหลายอย่างหลายประการ ต่างจิตต่างใจ ต่าง ความรู้สึก ต่างความนึกคิดต่างความต้องการต่างความรู้ ความสามารถ ต่างระดับของการ พัฒนาเป็นต้น รวมกันอยู่ และร่วมกันทำ เพื่อจะให้อยู่กันด้วยดี และทำการด้วยกันได้ผลบรรลุ จุดหมายประสบความสำเร็จ

^{๑๔}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๒.

^{๑๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๖/๑๙๖.

๕. การพัฒนาผู้นำอย่างสร้างสรรค์

มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำด้วยการฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน ซึ่งได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตนซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจาและเมื่อมีปฏิบัติในทุกด้านครบถ้วนแล้วในทางเป็นความจริง เพราะเมื่อพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติเป็นไปแต่ในสิ่งที่ตั้งมีย่อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ได้

นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านได้พูดถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ไว้ว่า การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่าและทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญคือพระพุทธเจ้ามุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนาเริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวชที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความยิ่งใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร เมื่อบวชเข้ามาแล้วพระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนบรรพชาครบ ๕ พรรษา^{๑๖}

จากการทบทวน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของผู้นำ เพราะมนุษย์เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญและมีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาทุกๆ ด้าน และจะทําอย่างไรที่จะให้องค์การนั้นมีคุณภาพ นั่นคือ ถ้าองค์กรนั้นมีบุคลากรที่ดีมีคุณภาพแล้ว จะต้องรักษาบุคลากรนั้นให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุดหรือมีการจัดการฝึกทักษะให้กับบุคลากรในองค์กรก็ได้ เพื่อที่จะได้พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการทำงานและมีการแก้ปัญหาเมื่อมีอุปสรรคได้ทันท่วงที

๖. บทสรุป

การบริหารนั้น เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำ คือ การเป็นผู้ประกอบด้วย

---

^{๑๖}พระธรรมโกศาจารย์ ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙.

คุณสมบัติที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้คนพัฒนาความต้องการของตน ทั้งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลให้มีความต้องการที่ถูกต้องดีงามและให้หมู่ชนมีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะการพัฒนาความต้องการเป็นการพัฒนาความสุขของคน เพราะความสุข เกิดจากการสนองความต้องการ ถ้าหากเปลี่ยนความต้องการได้ ก็เปลี่ยนวิธีการหาความสุขของเขาได้ด้วย เมื่อทำอะไรตรงกับความต้องการ ก็ทำให้เขาสนใจและมีความสุขคนก็จะร่วมมือทำอย่างเป็นไปเองโดยประสานกลมกลืนและเต็มใจจะหาทางทำให้สำเร็จ จึงพร้อมที่จะทำและทำได้ง่าย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้นำกระทำการที่ผิดความต้องการของคน ทั้งสองฝ่ายก็จะไม่มีความสุขและสิ่งที่ทำก็ยากจะสำเร็จ แนวทางการพัฒนามนุษย์อย่างสร้างสรรค์ควรนำวิถีพุทธจะผสมผสานระหว่างแนวทางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวทางอื่นๆและแนวทางของพระพุทธเจ้า สำหรับการพัฒนาเพื่อการปรับปรุงผลงาน เพิ่มความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน แนวทางการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์จะมีความเหมาะสมในการพัฒนามากขึ้น

บรรณานุกรม

- ชำเลือง พุฒพรหม. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาสังคมวิทยาการ พัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.
- ชูป กาญจนประกร **หลักรัฐประศาสนศาสตร์. เอกสารประกอบการศึกษาระดับที่๕. รัฐประศาสนศาสตร์.** พระนคร : มงคลการพิมพ์คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๐๒
- ติน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง.** กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. (ในวโรกาศที่ได้รับปริญญาบัตร
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการบริหารองค์การ มหาวิทยาลัยศรี
ปทุม). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตาต้าโปรดักส์, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมโกศาจารย์ ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ.พิมพ์ครั้งที่ ๓**. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

เมธาพันธ์ โพธิ์โรจน์. **การวิเคราะห์การจัดองค์การบริหารตามแนวมนุษยศาสตร์**. พุทธจักร
ปีที่ ๔๙ ฉบับที่ ๙, ๒๕๔๘.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ,
๒๕๔๔.